

Akvarel af Jens Bang, 1793: Helsingør Red med Kronborg i baggrunden, set over Sundet fra øst. Langs stranden ses byens hvide, gule og blå huse med røde tag og Skt. Olai kirke samt Mariakirken. En engelsk fregat saluterer. Også afbilledet: joller, lodsbåd, dansk orlogsfregat, hollandsk kuf, engelsk brig og dansk jagt.

Byens profil kan ikke have ændret sig ret meget i den snes år, der gik indtil Schledermann ankom.

Nyt fra bestyrelsen

fahs

Kære medlemmer

Vi håber, at I alle har modtaget årbogen "Geniet fra Nellerød" i god behold. Og at I har haft nogle hyggelige timer i selskab med den.

Med den fulgte et register over indholdet i alle FAHS-blade, hvor I kan finde artikler, som måske lokker til genlæsning.

Vi ønsker alle en rigtig god sommer — ikke for varm — ikke for kold. Ikke for tør — ikke for våd.

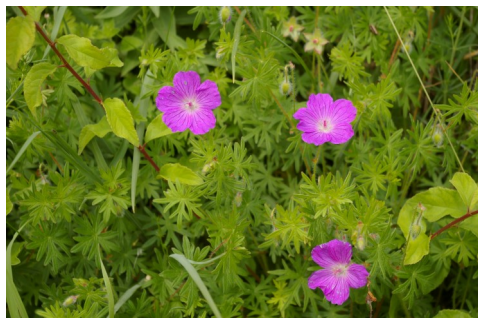
På bestyrelsens vegne
Niels Nielsen

Kontingent: 200 kr./år for husstand
250 kr. for institutioner m fl.

Betaling til Nordea,

Registreringsnummer: 2670

Kontonummer: 4374 709 599

Blodrød storkenæb

FAHS

Medlemsblad for Frederiksborg Amts
Historiske Samfund

Tryk: Toptrykgrafisk

Tilrettelæggelse og layout: Niels Nielsen (ansvh.) og Torben Bill-Jessen

FAHS udkommer 4 gange årligt, februar, maj, august, november.

Artikler sendes til redaktøren.

Bestyrelsen:

Niels Nielsen (formand & redaktør)

Margrethe Krogh Sørensen (næstfm.)

Henrik Bachmann (kasserer)

Lene Falster (sekretær)

Eva Tønnesen

Lone Hvass

Jeppe Tønsberg (suppleant)

Kontakt til foreningen:

post@fahs.dk

Niels Nielsen, tlf. 4752 8408

Vedr. medlemskab: Se hjemmesiden

eller kontakt Henrik Bachmann

kasserer@fahs.dk

På www.fahs.dk finder man bl.a. opdaterede oplysninger om udflugter og foredrag.

Desuden register til årbøgerne 1906-2000 samt en oversigt over de ældre årbøger, som foreningen stadig har til salg ved henvendelse til Niels Nielsen.

Bagermesteren, der endte som hospitalslem

Af Eva Tønnesen

Omkring 1810 indvandrede en ung tysker ved navn Johan Henrich Schlederermann, født 1779 i Stralsund på Rügen, til Danmark.

Rügen var dengang en del af Svensk Forpommern, en svensk besiddelse siden 1648. Efter wienerkongressen i 1814, hvor Europas fremtidige forhold blev fastlagt efter Napoleonskrigene, blev området en del af Preussen.

Man kan sige, at Johan Henrich slog følge med hundredvis af tyske håndværkere, der gik på valsen efter udstå-

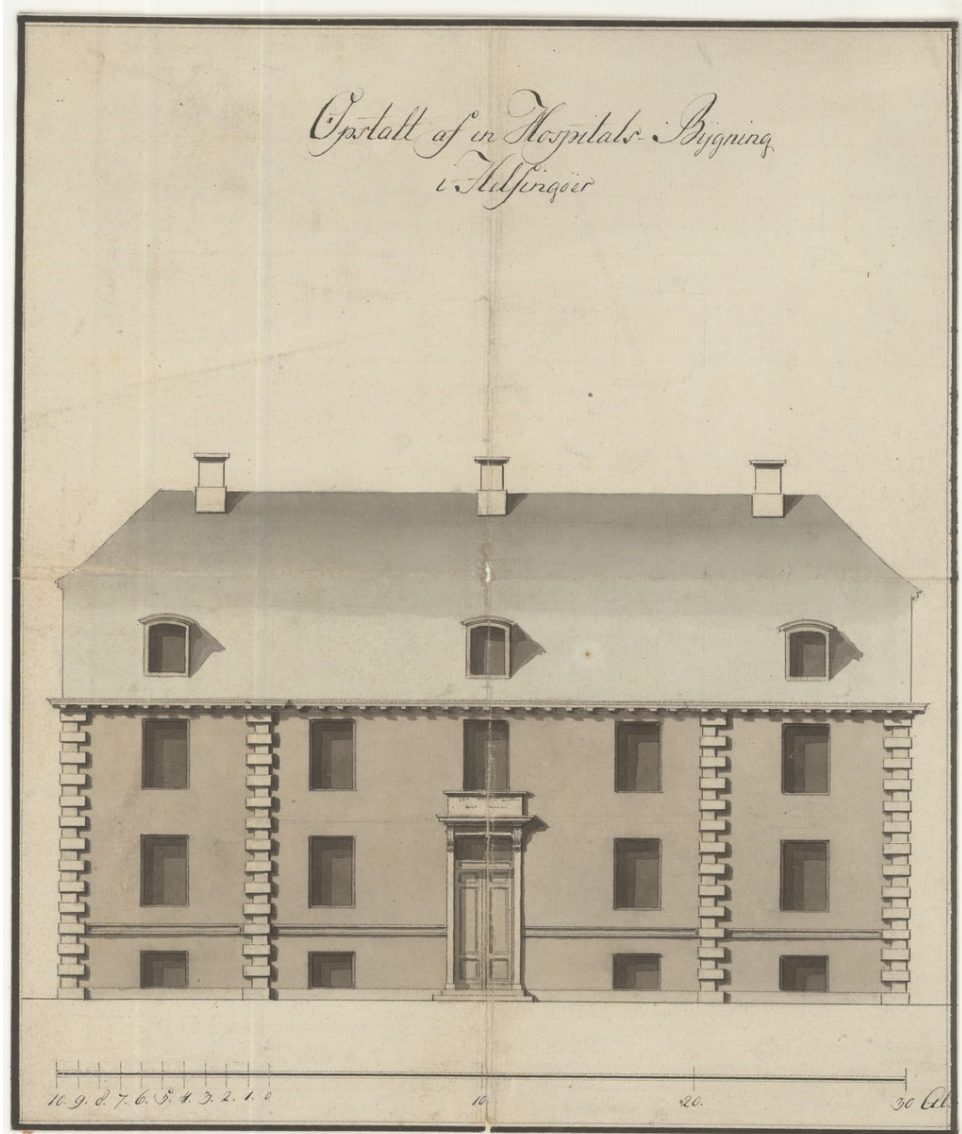
et læretid. En del af disse kom til Danmark.

Selv var Schlederermann omkring 30 år, da han valgte at tage til Danmark og slå sig ned i Helsingør. Så han var næppe nyuddannet. Det var nok ikke nogen tilfældighed, at han valgte Helsingør. Det var den mest internationale by i Danmark på dette tidspunkt. Alle skibe, der skulle passere Øresund, lagde bi ved Helsingør for at betale sundtold. Det var den danske konges guldåre. De mange søfolk, der var ombord på alle disse skibe, har nok set frem til

Øresundshospitalet i Fiolgade, hvor Schlederermann endte sine dage, fotografere-ret i 1921. Bygningen til venstre i billedet var byens fattiggård indtil 1925

*Opstalt af in Hospitals Bygning
i Helsingør*

Hospitalet i Helsingør i Fiolgade

at få friskbagt brød efter lang tid på søen, hvor de var henvist til hårde beskjøjer og anden tørkost.

Helsingør var derfor en by, hvor der var mange selvstændige bagemestre. Byen havde også sit eget bagerlav, en faglig forening for bagemestrene, der

varetog medlemmernes professionelle (og selskabelige) interesser.

I denne by fandt Johan sammen med en dansk pige. Hun hed Christiane Elisabeth Helmuth, så hun var nok også af tysk afstamning med det efternavn og dermed anden generationsindvandrer. De blev gift den 14. marts 1812. De fik allerede en datter 3 måneder efter giftermålet. I 1814 fik de Johan Frederik og i 1816 Carl Franz Christian. Desværre er der ikke folketællinger mellem 1801 og 1834, så det har ikke været muligt på en nem måde at undersøge, om der kom flere børn siden, men det gjorde der nok, for prævention var endnu ikke blevet almindelig.

Tyske håndværkere, der giftede sig med danske piger, plejede hurtigt at blive integreret i det danske samfund. Det gjaldt også Johan Henrich Schledermand. Han blev snart anerkendt som mester i Helsingørs bagerlav. Derpå søgte han om at blive optaget i Helsingørs borgervæbning for at blive fuldgyldig borger i byen. Ifølge et endnu bevaret dokument dateret den 25. maj 1814 og gemt som et klenodie i familien blev han optaget i byens borgervæbning, der fungerede som et borgerligt artillerikorps, en slags hjemmeværn, der skulle deltage i byens forsvar i krigstider. Det bestod af 367 mand ifølge reglementet fra 1804. Heraf var de 240 menige artillerister. Det var blandt disse, at bagermesteren blev indrulleret. Han skulle selv anskaffe uniformen: ”kjole af kraprødt

klæde med mørkeblå krave ... og opslag”. Han skulle desuden aflægge troskabsed over for byen og for kongen, Frederik 6. Til gengæld blev han optaget i korpsets sygekasse og begravelseskasse. Så han fik også selv noget ud af at ofre penge på at blive optaget i korpset.

I folketællingen fra Helsingør 1845 genfinder vi Johan Schledermand i en alder af 66 år. Han var da blevet enke-mand, idet hans kone var død 10 år tidligere i en alder af 57 år. Han betegnedes om ikke som ”almisssellem”, så dog som ”Lem i Hospitalet”.

Det må være Øresundshospitalet beliggende i Fiolstræde 13-15, opført i 1794. Gamle mennesker med kroniske sygdomme var henvist til en hospitals-seng, hvis deres børn ikke kunne tage sig af dem. Hospitalet havde ligefrem en afdeling med senge til fattige, som man ikke kunne lægge på en sygestue sammen med agtværdige borgere.

Normalt var det en af de ældste i børneflokkene, der tog sig af de gamle forældre. På dette tidspunkt boede hans ældste barn, datteren Louise Emilia, i Frederikssund, hvor hun var gift med hjulmagermester Frederic Schwabe. Schledermands ældste søn, Johan Frederik, var murermester ligeledes i Frederikssund, men flyttede snart til Roskilde med sin familie, hvor han blev tilknyttet Roskilde Domkirke fra 1847, da kirken stod over for en gennemgående restaurering. Derfor var det ikke oplagt, at de tog sig af den gamle far, og der var åbenbart ikke andre af hans

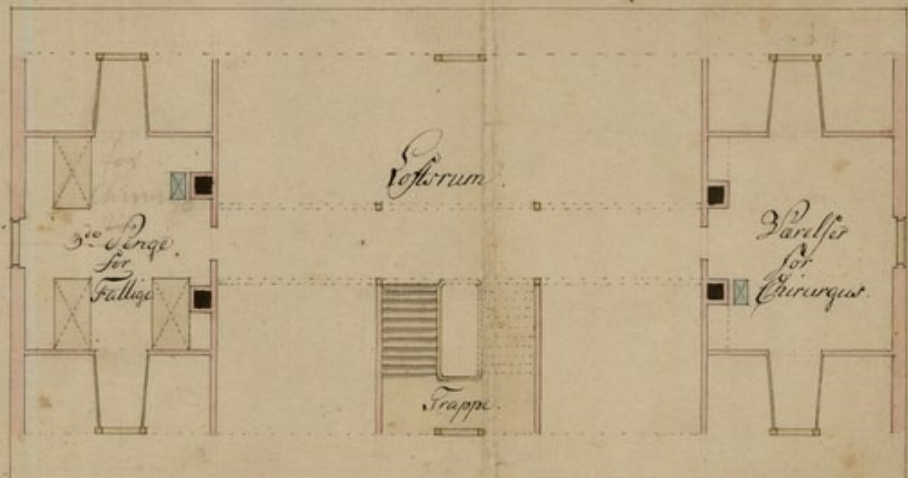

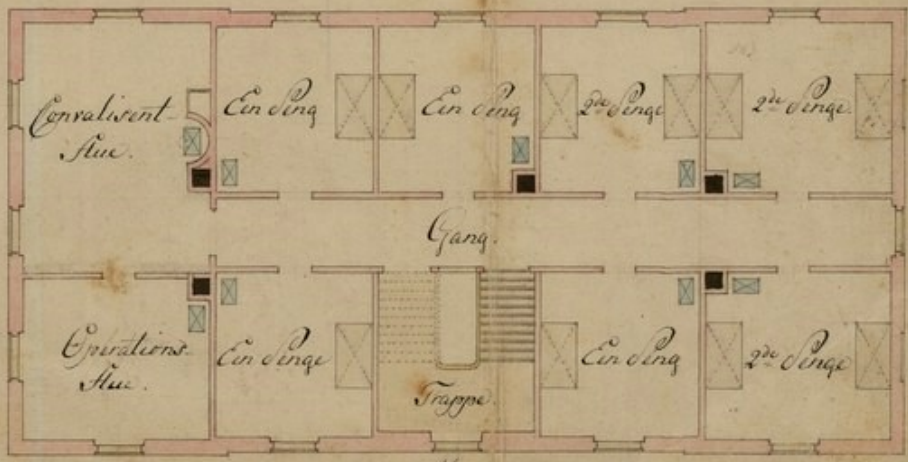
i. Missingoir.

Panloir i. Fayot

Pl. A.

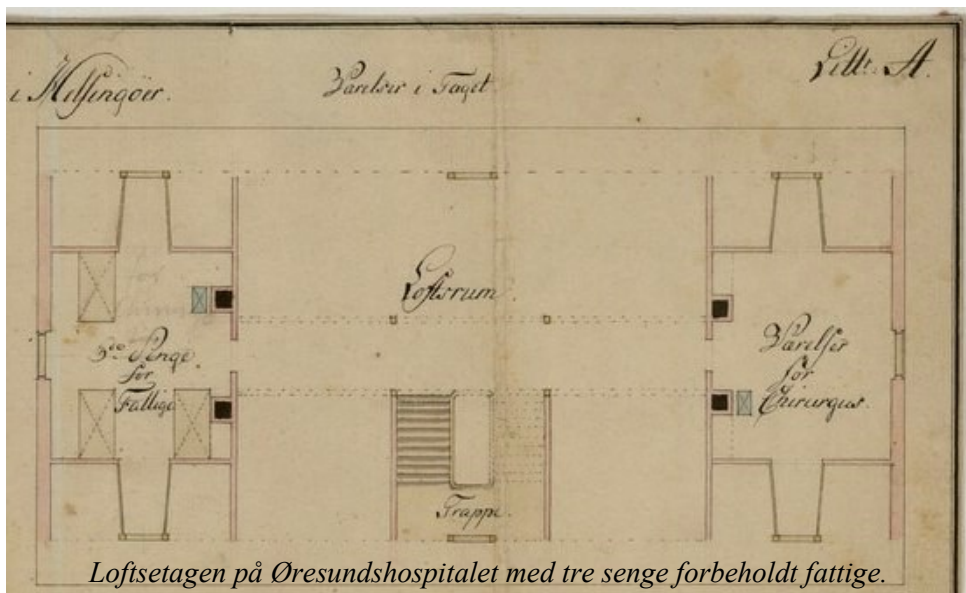

2de Etage.

x. n. Alun,

Magers 1704.

Loftsetagen på Øresundshospitalet med tre senge forbeholdt fattige.

Optegnelse
 over Folketallet m. v. i
 den 1te Februar 1855.

District		Navn		Fødselsaar		Børnsantal		Bemærkninger	
Stads- og Landkommuner	By og Land	Navn	Alder	Indføds- og Udfødselsaar	Indføds- og Udfødselsaar	Indføds- og Udfødselsaar	Indføds- og Udfødselsaar	Indføds- og Udfødselsaar	Indføds- og Udfødselsaar
No. 1	Christianshavn	Anders Andersen	46	1798	1808	1818	1828	1838	1848
		Kristen Christensen	38	1817	1827	1837	1847	1857	1867
		Anders Andersen	5	1850	1850	1850	1850	1850	1850
		Anders Andersen	21	1834	1844	1854	1864	1874	1884
No. 2	Christianshavn	Anders Andersen	45	1810	1820	1830	1840	1850	1860
		Anders Andersen	35	1820	1830	1840	1850	1860	1870
		Anders Andersen	25	1830	1840	1850	1860	1870	1880
		Anders Andersen	15	1840	1850	1860	1870	1880	1890
No. 3	Christianshavn	Anders Andersen	35	1820	1830	1840	1850	1860	1870
		Anders Andersen	25	1830	1840	1850	1860	1870	1880
		Anders Andersen	15	1840	1850	1860	1870	1880	1890
		Anders Andersen	5	1850	1850	1850	1850	1850	1850

Folketællingen for Frederikssund 1855: Schwabe og husstand.

børn, der havde råd eller lyst.

Vi finder ham for sidste gang i kirkebogen for Sct. Mariæ Sogn i Helsingør under "Døde mænd" den 16. november 1852, begravet den 20. november 1852, i en alder af 73 år. Han var da stadig betegnet som hospitalslem, men tillige forhen bagemester. Det vil sige, at han henlevede sine sidste knap halve snes år på en trist institution. Som dødsårsag anførtes influenza.

En trist skæbne. Til gengæld blev mange af hans efterkommere velrenommerede murermestre med speciale i kirkerestaureringer, men det er en anden historie, der er knyttet til Roskilde.

Hårde vintre i Nordsjælland

Af Torben Bill-Jessen

Vinteren er ovre og syrenbusken fryder med sin glans og duft. Vinteren 2018-19 har været usædvanlig mild, det har for øvrigt de sidste vintre været. Mange kan knapt huske, hvordan det er med frost og is, der lukker alt ned.

Jeg faldt over en artikel af Erik Gribbø hentet fra Frederiksborg Amts Avis tirsdag den 16. marts 1976. Det kan måske interessere nogle at læse, at vinteren ikke altid har været som de sidste par vintre. Her følger vi vintrene fra middelalderen op til 1942, hvor vi nærmer os vor egen tid.

”I den hårde vinter 1306-07 - det var mens Erik Menved var konge – var der en livlig trafik på Øresunds og Kattegats is. Ud for Humlebæk blev isen 15 alen tyk, og Sjælland var fuldstændig indefrosset. Det skete også i årene 1324, 1408, 1426, 1460, 1547, 1555, 1570, 1600 og 1608. I 1608 kørte Christian den fjerde og dronning Anna Kathrine 3. nytårsdag over Øresunds is til Skåne. De blev derovre i fire dage og kom så tilbage ad samme vej.

I 1620, 1635, 1655 og 1658 var det galt igen. Det var jo i 1658, den svenske konge Carl Gustaf, gik over isen med sin hær. Svenskerne kom dog ikke til Nordsjælland i den omgang.

Men når isen lå som en bro imellem Nordsjælland og Skåne, frygtede man i krigstid altid en invasion. I 1676 efter danskerne havde tabt slaget ved Lund, ventede man ganske bestemt at se svenskerne på isen, men de kom ikke. Det var i snaphanetiden. Mange af snaphanerne var flygtet til Danmark, og da Sundet frøs til igen i 1684 blev svenskerne bange for at snaphanerne skulle gå over isen og forene sig med deres gamle kammerater, som stadig opererede i Skåne. I et brev den 4. februar 1684 nævner Skånes generalguvernør Rutger von Ascheberg, denne mulighed med bange anelser.

En af de strengeste vintre, landet har oplevet, var den i 1708-09 da alle farvande frøs til. Endnu i maj var isen 27 tommer tyk. Først på året 1716 samlede Carl XII tropper i Skåne for at gå over isen til Nordsjælland.

Alle bønder i kystsoğnene havde travlt med at hugge render i isen, for at forhindre en landgang, og alle unge karle fra 16 årsalderen, ”undtagen de som tjener enker og gamle mænd” skulle tage ind til København, for at fjenden ikke skulle føre dem til Skåne. Stude og slagtekvæg blev også evakueret til hovedstaden. Men så blev det tøjjejr den 5. februar, og vi slap også denne gang med skrækken.

De to vintre 1728-29 og 1729-30

huskedes også længe. Der blev udlagt hø til vildtet i de nordsjællandske skove, og bønderne fik udleveret fourage til deres kreaturer. Frederik IV og dronning Anna Sofie boede på Fredensborg, hvor de var nær ved at fryse ihjel, da kaminerne gav mere røg end varme.

Vinteren 1739-40 frøs det fra Mikkelsdag (29. september) til maj, og ulvene løb over isen fra Skåne til denne side af Sundet. At den vinter var hård, kan man bl.a. også se af Tisvilde Kildebloks regnskab. Da blokken blev tømt i sommeren 1740, noteredes der i regnskabsbogen: ”den 31. august 1740: 59 rigsdaler, 3 mark, 9 skilling, hård vinter, dyrt og besværligt år”.

I 1770 var vinteren så hård, at over 100 af general Classens berømte valnøddetræer på Arresødal gik ud, og 1774-75 begyndte vintervejret om efteråret og varede til april. Den tidlige vinter kom bag på bønderne, så de ikke fik sået rug før i januar, mens det var tøjvjr i nogle få dage. Året efter var Øresund igen farbart for vogne og kaner. 1778 og 1780 var lige sådan. 1782 frøs det til langt ind i maj. Også i 1786 var det hård vinter.

I 1788-89 frøs det uafbrudt i 50 dage. Fra Hornbæk til Gilleleje kunne man i april ikke se åbent vand over mod Kullen, og den 8. maj kørte general Bülow sammen med et helt selskab i kaner over isen fra Bellevue til København. 1794-95, 1798-99 og 1799-1800 kørte og gik man

rask væk over Øresund på ny. Den 11. maj 1799 lå isen der endnu, svær og sikker, og pinsedag vadede man i sne på gaderne. Sæden frøs væk på markerne, så man måtte rive stråtagene af husene og fordre kreaturerne med strået. Den 26. marts kørte folk stadig i kane mellem Helsingør og Helsingborg.

Alle vintrene fra 1800 til 1805 var hårde, lige sådan den i 1809. 1812 var Sundet tillagt allerede i december, og man kørte i slæde fra Landskrona til København. Den 26. april 1814 kørte et selskab fra Hven over isen til Sjælland. Både 1829 og 1830 var der slædekørsel mellem skånske byer og Helsingør. Søndag efter nytår 1830 var der en hel folkevandring på isen. Midt ude i Sundet var der stillet et restaurations-telt op. Det var en svensk gæstgiver, der her havde taget chancen – men dagen efter var der adskillige blodpletter på isen, efter kampe på grund af ”overdreven patriotisme eller af vin og spiritus som var blevet nydt i vel stort quantum”, som det hedder i et avisreferat.

I 1841 kørte man over isen fra 10. januar til 24. marts. Også vinteren 1843-44 var streng med frost og megen sne. Den 18. marts kørte prins Christian af Glücksburg, den senere Christian IX sammen med flere andre over isen til Malmø og tilbage igen. Kattedgat var også tillagt hele den vinter. I 1847 og i alle krigsårene lige efter var der strenge vintre, i 1854 ligesådan. I de følgende tre år havde man strenge vintre i Nordsjælland, og da Frederiksborg Slot

brændte 17. december 1859 færdedes man på isen omkring de brændende bygninger.

Næsten alle årene fra 1860 til 1870 havde man kulde, is og sne. 1879-80 og 81 var det også slemt. Og så kom den skrækkelige vinter 1892-93, da alle farvandene var lagt til. Forrige generation talte endnu i deres alderdom om den. I 1902 havde vi den berømte julestorm med sne og kulde, da Gribskovs træer, især grænerne segnede i titusindvis. Ældre mennesker husker også vintrene i 1912, 1915-16, 1917-18 og 1922. Det samme gælder 1929.

I 1935 blev Nordsjælland overra-

sket af store mængder sne den 13. maj. I Tisvilde lå der en halv alen sne. Det var en mandag, og dagen i forvejen havde egnen haft et vældigt rykind af sommergæster. Og så var der isvintrene 1939-40, 1940-41 og 1941-42, som slog alle rekorder.

Men lad os slutte her. Der er mange, der kan huske de følgende, og som kan fortsætte med: "Kan du huske vinteren, det år da vi...".

Isskruninger ved Kronborg 26.02.1922

Afsender: Frederiksborg Amts Historiske Samfund ved: Margrethe Krogh, Kiøegaalen 3, 3400 Hinnerød

---

Udflugt til Hundested med besøg i Kikhavn og Knud Rasmussens Hus.

Lørdag d. 15. juni

Mødested: Jernbanestationen på Hundested Havn

Kl. 12.20

(Tog ankommer kl. 12.17)

På stationen samler vi de op, som ikke er selvkørende.

Derfra kører vi til **Kikhavn** for at gå en guidet tur i denne pittoreske, lille by.

Derefter kører vi til **Knud Rasmussens Hus**, hvor vi får en introduktion, inden vi på egen hånd går rundt i museet.

Til slut går turen tilbage til havnen for at drikke **kaffe** på en af caféerne.

Deltagerpris: 120 kr., som betales på turen.

Tilmelding på post@fahs.dk eller tlf. 4752 8408

Senest onsdag d. 12. juni

